

KÖPRÜLÜ'DE BİR GÖNÜL OCAĞI: HACET BABA TEKKESİ*

A Home of Soul in Köprülü: Hacet Baba Lodge

Fahri MADEN**

Öz

Balkanlar Bektaşiliğın yayıldığı önemli coğrafyalardan biridir. İslam'ın Alevi-Bektaşî yorumu XIII. yüzyıldan itibaren bu coğrafyada temsil edilmeye başlamıştır. Köprülü (Veles), Bektaşiliğın yoğun olarak benimsendiğı Makedonya bölgesinde yer almaktadır. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında burada faaliyete geçirilen Hacet Baba Tekkesi kasabanın biraz dışında bulunuyordu. 1826 yılında Bektaşilik yasaklandığında bu tekkede yıktırılarak mal varlığı devlet tarafından müsadere edilmişti. Böylece geniş binaları ve müstemilatı ile sadece bir dini inanç merkezi değil, çevre köylerdeki çiftlikleriyle önemli bir tarım ve ziraat merkezi de tarihten silinme tehlikesi yaşamıştır. 1831 yılında Nakşi tekkesine dönüştürülmeye çalışılan Hacet Baba Tekkesi XIX. yüzyılın son çeyreğinde yeniden Bektaşilerin idaresine geçmiştir. Bu dönemde ve devam eden yıllarda tekkede Hasan Baba ve oğulları ile Hüseyin Hüsnî Erdikut Baba gibi tanınmış simalar postnişinlik yapmıştır. Balkan Savaşlarında Köprülü (Veles) şehrinin Osmanlı idaresinden çıkmasına kadar canlılığını koruyan Hacet Baba Tekkesi'nden günümüze hiçbir iz kalmamıştır. Tekke arazisi üzerinde bugün hastane binası bulunmaktadır. Bu çalışmada Balkanlar'da Bektaşiliğın önemli merkezlerinden biri olan Köprülü Hacet Baba Tekkesi'nin tarihi başta arşiv kayıtları olmak üzere ana kaynaklar ve araştırmalar ışığında ele alınmıştır. Ayrıca tekkeyle ilgili arşiv belgelerinin orijinal görüntüleri ve günümüz harflerine çevirileri ekler kısmında verilmiştir. Bu çalışmanın yapılmasında günümüze hiçbir izi kalmamış Hacet Baba Tekkesi'nin tarihi sürecinin daha önce bilimsel bir makalede ele alınmaması etkili olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Balkanlar, Makedonya, Köprülü (Veles), Bektaşilik, Hacet Baba.

Abstract

Balkans is one of the important geographies where Bektashism spread. The Alawi-Bektashi interpretation of Islam began to be represented in this geography from the 13th century onwards. Köprülü (Veles) is located in the region of Macedonia where Bektashism is heavily adopted. The Hacet Baba Lodge, which was put into operation in the second half of the 18th century, was located just outside the town. When the Bektashism was banned in 1826, this lodge was destroyed and its assets were confiscated by the state. Thus, not only a religious belief center with its large buildings and out-buildings, but also an important agriculture and agricultural center with its farms in the surrounding villages has been in danger of being erased from history. In 1831, the Hacet Baba Lodge, which was tried to be transformed into a Naqshi lodge, was re-administered by the Bektashis in the last quarter of the 19th century. During this period and in the following years, prominent figures such as Hasan Baba and his sons and Hüseyin Hüsnî Erdikut Baba served as the *postnişin* (the head of the lodge). There is no trace of the Hacet Baba Lodge, which preserved its vitality in the Balkan Wars until the out of the Ottoman administration of K(Veles). There is a hospital building on the lodge land today. In this study, the history of Köprülü Hacet Baba Lodge, which is one of the important centers of Bektashism in the Balkans, has been handled in the light of the main sources and researches primarily archive records. In addition, the original images of the archive documents related to the lodge and the translations to today's letters are given in the appendix section. In the conduct of this study, the traces of Hacet Baba Lodge's historical process have not been discussed in a scientific article before.

Keywords: Balkans, Macedonia, Köprülü (Veles), Bektashism, Hacet Baba

* Makalenin Geliş Tarihi: 23.09.2019, Kabul Tarihi: 04.12.2019. DOI: 10.34189/hbv.93.002

** Doç. Dr., Kastamonu Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü fahrimaden@kastamonu.edu.tr
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8529-9165>

1. Giriş

Hacet Baba Tekkesi'nin kurulduğu ve faaliyet gösterdiği Köprülü, Osmanlı döneminde Paşa sancağına bağlı bir kaza merkezi idi. XIX. yüzyılda değişen idari yapı içerisinde Selanik vilayetine bağlı Manastır sancağında bir kaza merkezi haline getirilmişti. Günümüzde Vardar Nehri üzerinde Makedonya'nın orta kısmında bulunan Köprülü'nün Slav dillerindeki adı Veles'tir. Köprülü 1395 yılında Osmanlı idaresi altına alınmış, Balkan savaşlarına (1913 yılı) kadar da bu durum devam etmiştir. Bölgenin fethinden itibaren başlayan Türk yerleşimi XVI. yüzyılda küçük Yörük gruplarının Vardar nehrinin doğusunun tamamını kaplamasıyla devam etmişti. Zamanla bölgede çoğalan Türk köyleri arasında Aşağı ve Yukarı Çeltikçi köyleri pirinç tarımının Türkler tarafından getirildiğini ve yöreye pirinç tarımını öğrettiklerini göstermektedir. XIX. yüzyılın sonlarındaki salname kayıtlarına göre Köprülü kazasının köylerle birlikte elli bine yaklaşan nüfusunun %37'sini Müslümanlar meydana getirmekteydi (Kiel, 2016: 80-82).

Alevi-Bektaşî inancı Balkanlar'da Osmanlı öncesinde Sarı Saltık tarafından temsil edilmiştir (Yazıcızâde Ali, 2009: 855). Osmanlı fütuhatlarıyla XIV. yüzyıl başlarından itibaren Hacı Bektaş Veli'nin yetiştirdiği halifeler Yeniçeri ordusuyla birlikte hem fetihlere katılmışlar hem de tekkeler açarak faaliyet göstermişlerdir. Özellikle Sultan II. Murad döneminde Yeniçeri ordusu ile birlikte Yanya, Kosova ve Manastır çevresine gelip yerleşen babalar ve dervişler Alevi-Bektaşî inancını yaymışlardır. Bu faaliyetler Balkanlar'da yeni Müslüman kitlelerin oluşmasına büyük katkı sağlamıştır. Fatih Sultan Mehmet ve Sultan II. Bayezid dönemlerinde Bektaşîlik bugünkü Bulgaristan coğrafyasında yayılırken, Kanuni döneminde yine Yeniçerilerle seferlere çıkan Gül Baba ile Bektaşîlik Budapeşte'ye kadar ulaşmıştır. XVII. yüzyılda Balkanlar'daki Bektaşî tekkelerini ziyaret eden Evliya Çelebi Varna'dan Edirne'ye, Üsküp'ten Arnavutluk'a, İnebahtı'dan Budin ve Hersek'e kadar onlarca tekke ve türbe hakkında detaylı bilgiler vermektedir (Maden, 2013: 118-146). Hacet Baba Tekkesi'nin içinde bulunduğu Makedonya ve Kosova, XVIII. yüzyılın sonlarına kadar halkın büyük çoğunluğunun Bektaşî tarikatına mensup olduğu bir bölge haline gelmişti. Evkaf kayıtları ve tarihi belgeler üzerine yapılan araştırmalar, sözü edilen dönemde hemen hemen her köy ve kasabada bir Bektaşî tekkesinin faaliyette olduğunu gösterilmesi bu görüşü doğrulamaktadır (İbrahim, 1994: 297).

2. Hacet Baba Tekkesi'nin Kuruluşu

Köprülü şehrindeki yedi tekkeden (Noyan, 2002-V: 272; Kiel, 2016: 81) biri olan Hacet Baba Tekkesi, şehrin en güzel yerlerinden bir tepe üzerinde, ağaçlık yeşillik içerisinde bulunuyordu. Günümüzde "Konik" adı verilen semtte yer alan tekkeden geriye bir iz kalmamış, yerine devlet hastanesi inşa edilmiştir (Noyan, 2002-V: 272). Tekkenin ne zaman inşa edildiği, banisi ve ilk şeyhi Hacet Baba'nın (Hafız, 1977: 36; Öz, 2001: 322) kimliği hakkında ne yazık ki detaylı bir bilgi bulunmamaktadır. Bu zat tüm Rumeli'de karşımıza çıktığı üzere Osmanlı fütuhatıyla beraber

ve kuvvetle muhtemel Yeniçeri ordusuyla bölgenin fethinde bulunmuş Horasan erenlerindedir. Keza Bektaşî babaları Yeniçerilerin manevi terbiyelerinin yanı sıra bir gelenek halinde orduyla birlikte sefere çıkarlar, fütuhatta roller üstlenirler, fethin ardından bölgeye tekke kurarak buraların şenlenmesine, İslam diniyle tanışmasına vesile olurlardı. Edirne'den Arnavutluk'a, Atina'dan Bosna'ya, Budapeşte'ye kadar pek çok köy, kasaba ve şehir bu şekilde fethedilmiş ve İslamiyet yayılmıştır (Barkan, 1942: 279-386).

Araştırmacılar tarafından “Hace/Hâce” ismiyle de (Öz, 2001: 322; Değerli-Küçükdağ, 2017: 115; Çibik-Umaroğulları, 2017: 471) anılan Hacet Baba Tekkesi Osmanlı idari yapısı içerisinde Paşa Sancağına bağlı Köprülü kazası merkezinde kurulmuştu. 1790 (1802 tarihi de zikredilmektedir (Noyan, 2002-V: 34) yılında Kruje (Kroya-Akçahisar)'de bir tekke inşa eden İbrahim Şemimi Baba'nın burada yetiştiği bilgisi tekkenin faaliyet gösterdiği tarihi geçmişi bilmemiz açısından önemlidir. Dolayısıyla Hacet Baba Tekkesi'nin kuruluş tarihini 1790'lar öncesine götürmek mümkündür (Rexhebi Baba, 1970: 208; Değerli-Küçükdağ, 2017: 15). Asıl adı Kemaleddin olan Bektaşî ozanı İbrahim Şemimi Baba'nın Rumeli'de Bektaşîliğin yayılmasında büyük emekleri olmuştur. Aynı zamanda Tepedelenli Ali Paşa'nın müşşididir (Noyan, 2002-V: 48). Altı ay kadar Pirevi'nde “Dedebaba” görevinde bulunmuş olan Şemimi Baba, Haydar Haşimi Baba (Hatemi) ile birlikte Hacet Baba Tekkesi'nde dervişlik yapmıştır. Rivayete göre bu sırada müşşitlerinin, “Eğer bir dileğiniz var ise bu gece isteyin, olur” demesi üzerine, Şemimi Baba, “Ben Hazret-i Hüseyin gibi şehit olarak ölmek isterim”, Haydar Haşimi Baba ise, “Ben de hazret-i Hasan gibi zehirlenerek ölmek isterim” demiştir. Nihayet bu dilekleri vuku bulmuş, Şemimi Baba kurşunla, Haydar Haşimi Baba ise zehirlenerek şehit edilmişlerdir (Noyan, 2002-V: 34-35). Sadedtin Nüzhet Ergun, bu olayı şöyle anlatmaktadır: “Evvelce Dersaadet'te ders-i âm hâcesi idi. Sonra tarikata süluk eyleyerek Köprülü Dergâhı'nda şehâdete tâlib ve ısrar etmekle kendisine sırr-ı Kerbelâ ve refiki Haydar Haşimi Baba da zehire razı olarak Akçahisarla birkaç müraseleden sonra oraya gittiler. Şemimi kurşunla ve Haydar'ı zehirle şehid oldular.” (Ergun, 1955: 184) Ayrıca Ergun, İstanbul'da Basri Baba Kütüphanesi'nde Kruyalı Mehmet Ali tarafından yazılan bir kâğıtta, “Şemimi'nin asıl adı Kemâleddin, öğrenimi Köprülü'de Hâtemi Haydar Baba ile birlikte bitirmiştir.” ifadeleri bulunduğunu nakletmektedir (Noyan, 2002-V: 48).

Günümüz araştırmalarında Hacet Baba Tekkesi'nin XIX. yüzyılın başlarında kurulduğu kabul edilmektedir (Çibik-Umaroğulları, 2017: 471). Ancak Hür Mahmut Yücer, Hacet Baba Tekkesi'ni Sa'di tekkeleri arasında göstermekte, Hacet Baba'nın Köprülülü Gilman Baba'dan hilafet aldığını ve kabrinin tekkesinin haziresinde bulunduğunu belirtmektedir. Ona göre Gilman Baba, XIX. yüzyılın başlarında, 1808 tarihinde vefat etmiş olup tekke de aynı dönemde faaliyete geçirilmiştir (Yücer, 2011: 760). Arşiv kayıtları Bektaşî tarikatına bağlı Hacet Baba Tekkesi'nin zaviyedarlığının 12 Mart 1821 tarihinde Bektaşî tarikatı halifelerinden Hacı Mehmet Salih Dede'nin uhdesinde olduğunu göstermektedir (VGMA, Defter nr. 4588, s.226; VGMA, Defter

nr. 875, s.290). Bununla birlikte eldeki arşiv belgelerinden Hacet Baba Tekkesi'nin 1826 yılında Bektaşiliğin yasaklanması sırasında kapatıldığı ve mal varlığına devlet tarafından el konulduğu açık bir şekilde anlaşılmaktadır (BOA, MAD, Defter nr. 9771, s.20). Bu sırada diğer Bektaşî tekkelerinde de görüldüğü üzere buradaki zaviyedarlık görevi türbedarlığa tahvil edilmiş (VGMA, Defter nr. 4588, s.226), ayrıca 1826 sonrası bu Bektaşî tekkesi de Nakşibendi tekkesine dönüştürülmeye çalışılmıştır (BOA, MAD, Defter nr. 9774, s.57).

3. 1826'da Bektaşiliğin Yasaklanması ve Hacet Baba Tekkesi

Bektaşilik XVI. yüzyılın başlarında teşkilatlı bir yapıya kavuştuktan sonra aynı yüzyılda Osmanlı-Safevi savaşları sebebiyle sıkıntılı dönemler atlattı, ancak sonraki dönemlerde istikrara kavuşmuştur. Özellikle Yeniçeri Ocağı ile tarikatın bağlarının kuvvetli olması devlet ile ilişkilerde üst düzey bir yakınlık ve prestij meydana getirmiştir. Ancak bu durum ne yazık ki 1826 yılında tersine dönmüştür. Yeniçeri Ocağının kaldırılması kararı üzerine Bektaşilik de ilk etapta ocakla bağları sebebiyle yasaklanmış, bazı Bektaşî babaları Yeniçerilere destek olmaları gerekçesiyle idam edilmiş, çoğu Bektaşî şeyh ve dervişi ise sürgün edilmiştir. II. Mahmut'un emriyle bir araya gelen istişare meclisinde Bektaşîlerin "bozuk itikatları" sebebiyle ortadan kaldırılmaları tartışılmış ve Şeyhülislam Mehmet Tahir Efendi'nin fetvalarıyla Bektaşî tekkelerinin kapatılması, mal varlıklarına el konulması, hatta vakfı mallarının dahi devletin tasarrufuna geçmesi söz konusu olmuştur. Yasak önce İstanbul'da uygulanmaya başlanmış, daha sonra sırasıyla Anadolu ve Rumeli'nin dışında diğer bölgelere de teşmil edilmiştir (Maden, 2013: 109-142).

1826 yılında Bektaşiliğin bu şekilde yasaklanması kararı alındıktan sonra Rumeli halkının çoğunun Bektaşî meşrep olduğunu (BOA, Ayniyat Defteri, nr. 326, s. 11) düşünen merkezî yönetim buradaki Bektaşî tekkelerinin kapatılması ve korulara el konulması için ilk olarak Mirâhur-ı evvel Hacı Ali Bey'i tayin etmiştir (BOA, MAD, 9772, s.37; BOA, C.EV, 431/21839; BOA, Ayniyat Defteri, nr. 325, s.82). Ancak Yeniçeriliğin kaldırılmasında Bosna'da problemlerin yaşanması üzerine Ali Bey oraya gönderilince Bektaşilik meselesine Mektub-i sabık Arif Bey ile müderrislerden eski sadrazam müfettişi Pirlepelî Ahmed Efendi (Mehmed Süreyya, 1996: 169) tayin edilmiştir. Bununla birlikte Hacı Ali Bey'in Bektaşî tekkeleri için Rumeli'ye memuriyetinin İstanbul'da duyulmasından dolayı tekrar görev değişikliği yapılmıştır. Arif Bey ve Pirlepelî Ahmed Efendi Bosna'ya, Hacı Ali Bey ise Bektaşî tekkelerini kapatmak vazifesiyile Edirne'ye gönderilmiştir. Ayrıca Hacı Ali Bey'in emrine Şeyhülislam'ın seçtiği müderrislerden Adanalı Seyyid Ali Remzi Efendi bilirkişi olarak atanmıştır (BOA, HAT, 290/17386; BOA, HAT, 293/17438-C; BOA, C.ADL, 29/1734; BOA, Ayniyat Defteri, nr.326, s.11; BOA, Ayniyat Defteri, nr.207, s.32; BOA, MAD, 9772, s.142; Esad Efendi, 1243: 212-213). Bir süre sonra Hacı Ali Bey'in görevine tamamen son verilerek yerine sırasıyla kapıcılar kethüdası Şehsüvarzâde Derviş Bey, Mirâhur-ı sâni Musa Ağa ve Davudpaşa kışlası bina emîni Mirâhur-ı sâni Mehmed Ağa tayin edilmiştir (Ahmed Lütfi Efendi, 1290: 151; Esad Efendi, 1243: 213).

Sözü edilen bu görevliler Köprülü'ye gelerek Hacet Baba Tekkesi'ni kapatıp mal varlığına el koyarlarken buradaki Bektaşî şeyh ve dervişlerini de tekmeden uzaklaştırıp muhtemelen makarr-ı ulema bir beldeye sürgüne yollamışlardır. Sürgünlerin yapıldığı bölgeler genel "ilmiye mensuplarının yoğun olduğu yerler (makarr-ı ulema)" olarak ifade edilmiştir. Bunlar Bursa, Kayseri, Hadim, Amasya, Bayındır, Güzelhisar, Konya, Manisa, Kütahya, Tire ve Birgi'dir. Sürgünler genelde itikat yoklamasının ardından bir çavuş mübaşeretinde gerçekleşmiş, bazen sürgün güzergâhında bulunan yetkililer sürgünlerin sorunsuz gerçekleşmesi için uyarılmışlardır. Ayrıca sürgünleri istenen Bektaşîlerin yerlerine ulaşıp ulaşmadıkları gibi bir takım konularda naib ve müftü gibi yerel idarecilere sorumluluk yüklenmiştir. Naibin ilk görevi bu kişilerin sürgün yerlerine ulaştıklarını bildirmektir. Sonra bunları ikamet ettirip başka yerlere salıvermemektir. Salıverilmeleri durumunda mesul ve muhatap olacağını bilip ona göre muhafazalarına çalışmaktır. Müftülerin görevi ise Bektaşîleri hem sözle hem de kalple itikatlarından döndürüp ıslah olmalarını sağlamaktır. Naib ve müftülerin ortak vazifeleri ise rehavetten ve dine aykırı hareketten sakınmak, Bektaşîler itikatları düzelmeden ve kendilerine ıslah hali gelmeden salıvermemektir (BOA, HAT, 512/25094-G; BOA, C.DH, 125/6218; BOA, C.ADL, 33/2002). Bunlarla birlikte Hacet Baba Tekkesi'nde kapatılış sırasında tutulan kayıtlarda burada kaç kişilik bir şeyh ve derviş nüfusunun barındığı ve sürgün edildiği tespit edilememektedir. Arşiv kayıtlarına tekkeyle alakalı 7 adet çiftçinin bulunduğu kaydı yer almaktadır (BOA, MAD, 9771, s.20). Ancak gerek tekkenin aşağıda verilen bina varlığına ve eklentilerinin genişliği ile zirai üretim miktarlarına bakılırsa burada ciddi bir derviş kitlesinin mevcudu tahmin edilmektedir.

Bu şekilde Hacet Baba Tekkesi kapatılıp Bektaşîler uzaklaştırıldıktan sonra sıra tekke mülklerinin döküm ve sayımı yapıp müsadere edilmesine gelmiştir. Tekkenin mal varlıklarını gösteren kayıt Osmanlı Arşivi'nde 9771 numaralı Maliyeden Müdevver Defterin 20. sayfasında yer almaktadır. Bu kayda göre tekkenin 1826 yılı itibarıyla sahip olduğu emlak, eşya, hayvanlar ve gelirler şu şekildedir:

Binalar	Adet
Türbe	1
Meydan Odası	3
Mutfak	1
Büyük Ahr	2
Samanlık	2
Ambar	4
Değirmen	5 Göz
Pekmezhané	1
Aylıkçı Haneleri	6

Köşk	1
Şadırvan-Çeşme	1
Küçük Hamam	1
Dükkân (Ekmek, Bozacı, Bakkal)	6
Ortakçı Menzili	2
Toplam	36

Tablo 1. Hacet Baba Tekkesi'nin 1826 yılında müsadere edilen bina mevcudu (BOA, MAD, 9771, s.20).

Tablo 1'de görüldüğü üzere Hacet Baba Tekkesi'nin türbe mahallinin dışında günlük ibadet, ikamet ve iaşe gibi ihtiyaçlar için kullanılan üç meydan odası, şadırvan, küçük hamam, mutfak, pekmezhanesi ve köşk ile zirai ve hayvancılık faaliyetlerinin yürütüldüğü iki büyük ahır, iki samanlık, dört ambar, beş göz değirmen, aylıkçılar için altı hane, iki ortakçı menzili; toplam altı adet ekmek, bozacı ve bakkal dükkânları gibi bina varlığı bulunmaktaydı. Üç meydan odası tekkenin genişliğine ve derviş varlığının zenginliğine işaret etmekteydi. Tekke kapatılırken bu meydan odaları tamamen yıktırılmış, sadece türbe mahalli bırakılmıştır (BOA, MAD, 9771, s.20).

Arazi, Hububat, Hayvanat ve Eşyalar	Miktarı (Dönüm, Kile, Çift, Re's, Adet)
Bağ (Tekke taşrasında)	30 Dönüm
Bahçe	Bir miktar
Çiftlik	Raşte ve Çöke köylerinde
Hınta (Buğday)	813,5 Kile
Şair (Arpa)	447,5 Kile
Çavdar	517,5 Kile
Camış Öküzü	2 Çift
Bargir	3 Re's
Kısrak	4 Re's
Kara Sığır İnek	2 Adet
Ağnam (Sağmal Koyun)	180 (171 sayısı da var) Adet
Kuzu	79 Adet
Demir Çapa	1 Adet
Balta	3 Adet
Diken Demiri	1 Adet

Demir	½ Adet
Araba	6 Adet

Tablo 2. Hacet Baba Tekkesi'nin 1826 yılında müsadere edilen hububat, hayvanat ve eşyaları (BOA, MAD, 9771, s.20).

Tekkenin sahip olduğu iki büyük ahır, dört ambar ve samanhaneler ile beş göz değirmen buradaki tarım faaliyetinin hacmine işaret etmekteydi. Ayrıca müsadere sırasında ahır ve ambarlarda ele geçen hayvanlar ve hububat miktarları bu tekkenin bölgedeki önemli tarım ve zirai alanlardan, üretim merkezlerinden biri olduğunu göstermekteydi. Keza Tablo 2'de görüldüğü üzere tekkenin demir çapa, balta, araba ve diken demiri gibi basit eşyaları zapt edildiği gibi 180'i sağmal koyun, 79'u kuzu olmak üzere 259 küçükbaş; 2 adet kara sığır inek, 2 çift camış öküz ve 7 adet at gibi büyükbaş hayvanı da müsadere edilmiştir. Hububat miktarı ise 813,5 kile buğday, 447,5 kile arpa ve 517,5 kile çavdar şeklindeydi. Yetiştirilen buğday tekkede temel tüketim gıdası olarak kullanılırken, arpa ve çavdar ise hayvanlar için yetiştiriliyordu. Arşiv kayıtlarına yansdığı kadarıyla tekkenin bir miktar bahçesi ve 30 dönüm bağı vardı. Aslında kayıtlarda aylıkçı ve ortakçıların yanı sıra 7 adet çiftçi nüfusundan bahsedilmesine rağmen ekilip biçilen arazi ve hayvanların otlatıldığı mera ile ilgili bir bilgi bulunmamaktadır. Raşte ve Çuka köylerinde çiftlik ve ortakçıların kullanımında binaların varlığından söz edilmektedir (BOA, MAD, 9771, s.20).

Bu noktada kısa bir değerlendirmede bulunmak gerekirse 1826 öncesinde ve sonrasında Bektaşî tekkelerindeki tarımsal ve ticari faaliyetler dikkat çekmektedir. Özellikle 1826 sırasında devlet tarafından el konulup kayıtları tutulan arazi, dükkân, binalar ve sair mal ve mülkler bu faaliyetlerin yoğunluğuna delil teşkil etmektedir (Faroqhi, 2010: 51, 54-57).

Gelirler (Alacak, Kira, İltizam ve Satış)	Miktar (Kuruş/Para)
Zimemat (Alacaklar)	440 Kuruş
5 Adet Değirmen'in senelik hasılatı	88,5 Kuruş
Bahçe kirası	70 Kuruş
1 Adet Küçük Hamam'ın kirası	150 Kuruş
6 Adet Dükkan'ın kira gelirleri	570 Kuruş
6 Adet Aylıkçı Hanelerinin kira gelirleri	190 Kuruş
1827-1830 Yılları İltizam bedeli	18.000 Kuruş
1828 yılında mukataat hazinesine teslim edilen	2.227,5 Kuruş
Satılan Hububat ve Hayvanat geliri (1827 yılı)	4.797,5 Kuruş 30 Para

1835 yılında tekke mülklerinin satışından gelen gelir	55.207,5 Kuruş
Toplam	81.741 Kuruş

Tablo 3. Hacet Baba Tekkesi mülk ve eşyalarından elde edilen gelirler (1827-1835) (BOA, MAD, 9771, s.20).

1826 yılında ve sonrasında devlet tarafından tutulan kayıtlarda Hacet Baba Tekkesi'nin gelirlerini de tespit etmek mümkündür. Osmanlı arşivindeki 9771 numaralı Maliyeden Müdevver Defter'deki kayda göre tekkenin mal varlığına el konulduğunda 440 kuruş alacağı bulunuyordu. Ayrıca 5 göz değirmenin senelik hasılatı 88,5 kuruştur. Bir miktar bahçe, küçük bir hamam, altışar adet dükkân ve aylıkçı hanelerinin kira gelirleri ise 980 kuruş kadardı. Tekkenin zapt edilen eşya, emlak, hububat ve hayvanları yeni kurulan Asakir-i Mansure-i Muhammediye ordusunun ihtiyaçları için ya iltizam bedeli karşılığında işletilmiş ya da satılarak elde edilen gelirler sözü edilen askeri birlikler için hazineye aktarılmıştır. 1827 yılında satılan hububat ve hayvanlardan 4.797,5 kuruş 30 para, 1828 yılında ise 2.227,5 kuruş elde edilerek mukataat hazinesine teslim edilmiştir. 1827-1830 yılları arasında ise tekkeye ait bazı mülkler yıllık 4.500 kuruş bedel karşılığında Köprülü kazası ayanı Emin Ağa'ya iltizam edilmiştir. Böylece zikredilen yıllar arasında 18.000 kuruş gelir hazineye aktarılmıştı. Tekkeye ait beş adet değirmenin yıllık 88,5 kuruşluk hasılatı ise Köprülü kasabası ahalisinden Hacı Mehmed Kadri Bey'in inşa etmiş olduğu medreseye şart ve tahsis kılındığından sözü edilen medreseye verilmiştir. 1835 yılına kadar bu şekilde kiraya ve iltizama verilerek işletilen Hacet Baba Tekkesi mülkleri o yıl satışa çıkartılmış ve 55.207,5 karşılığında satılmıştır. Böylece 1827-1835 yılları arasında Hacet Baba Tekkesi mülklerinden hazine lehinde toplam 81.741 kuruş zimmet (alacak), kira, iltizam ve satış geliri elde edilmiştir (BOA, MAD, 9771, s.20).

4. 1826 Yasağı Sonrası Hacet Baba Tekkesi

1826 yılında kapatılan ve mal varlığı devlet tarafından müsadere edilen, emvalinin gelirleri yeni kurulan ordu için harcanan Hacet Baba Tekkesi Bektaşilerin buradan uzaklaştırılmaları üzerine sahihsiz kalmıştır. Nitekim 1831 yılında İbrahim Efendi isimli bir şahıs tekkenin Nakşibendi tarikatına devredilerek idaresinin de kendisine verilmesini talep etmiştir. 8 Haziran tarihinde yazdığı dilekçesinde uzun zamandır Hâkim Çelebi Medresesi'nde faydalı ilimlerle meşgul ve fakara olduğunu dile getiren İbrahim Efendi herhangi bir muaccele (peşinat) ödemediği mülga Bektaşî tekkelerinden olan Hacet Baba Tekkesi'ne talip olmuştur. Bunun üzerine tekkeyle ilgili kayıtlar incelenerek tekkenin 1827 yılından itibaren emlakının mukataat hazinesi tarafından zapt edilerek 4.500 kuruş bedel ile talibine iltizam edilmesi ve bu gelirin yeni kurulan Asakir-i Mansure masrafları için Mansure Hazinesi'ne gelir olarak aktarılması sebebiyle bu şahsın isteğinin uygun olmadığı kendisine bildirilmesi istenmiştir. Ayrıca bu şekilde hazine tarafından zapt edilmiş mülga Bektaşî tekkelerinin başka tarikatlara devredilerek muaccelsiz (peşinatsız) tevcih olunması konusunda müracaat edenlere

müsaade edilmemesi emredilmiştir (BOA, MAD, 9771, s.20; BOA, MAD, 9774, s.57; Değerli-Küçükdağ, 2017: 15).

Hacet Baba Tekkesi, XIX. yüzyılın ikinci yarısında faaliyetlerini sürdürmüştür. Zorda olsa Bektaşiler bu tekkeye yeniden sokulmuşlardır (VGMA, Defter nr. 875, s. 290; VGMA, Defter nr. 902, s. 263; VGMA, Defter nr. 4967, s. 38, Tarih 21 Haziran 1880; VGMA, Defter nr. 4588, s. 226, Tarih 28 Mayıs 1913; BOA, EV.MKT, 3355/99, Tarih 1 Mart 1910; BOA, EV.MKT, 1209/99; BOA, EV.MKT.CHT, 516/47, Tarih 20 Mayıs 1902; Maden, 2013: 160). Ancak burası 1826 felaketinden ciddi derecede etkilenmiştir. Uzun yıllar tekke fonksiyonunu yitirmiş, zaviyedarlık görevi türbedarlığa çevrilerek Bektaşiler buraya yaklaştırılmamıştır. Bektaşiler diğer tekkelerinde ve bölgelerde olduğu gibi burada da Hacet Baba Tekkesi'nin idaresini yeniden ele almak ve tekkeyi canlandırmak için sıkı bir mücadele içerisinde olmuşlardır. Arşiv kayıtlarına göre Köprülü şehir merkezi dışında yer alan e'izze-i kiramdan Hacet Baba Türbesi vakfının türbedarlık cihetine 1 Mayıs 1875 tarihinde Ali Baba türbedar tayin edilmiştir. Bu tayin sırasında Hacet Baba Tekkesi zaviyedarlığının Bektaşî tarikatı halifelerinden Hacı Mehmet Salih Efendi uhdesinde olduğu, bu tür 1826 yılında ilga edilmiş olan Bektaşî tekkelerinin zaviyedarlık görevlerinin türbedarlığa tahvil edilerek başka ehil ve erbabı kimselere tevcih edilmesi istendiğinden Hacet Baba Tekkesi'nin de emsalleri gibi türbedarlığa tahvili ve bu suretle Ali Baba'ya tevcihi vurgulanmıştır (VGMA, Defter nr. 875, s.290).

5. Hasan Baba ve Oğulları

24 Eylül 1879 tarihinde ise Ali Baba'nın vefat üzerine türbedarlığa onun büyük oğlu Hasan Baba vazifelendirilmiştir (VGMA, Defter nr. 4588, s.226; BOA, EV.MKT.CHT, 516/47). Bu atamadan dolayı düzenlenen berat için 42,5 kuruş harç ücreti tahsil edilmiştir (VGMA, Defter nr. 4967, s.38). Evli dervişlerden olduğu zikredilen Hasan Baba'nın tekke tarihinde önemi büyüktür. Bu sebeple tekke onun ismiyle de anılmıştır (Hafız, 1977: 36; Öz, 2001: 322; Çelik-Süleymani, 2018: 46).

Hacı Hasan Baba'nın dervişlerinden biri küçük yaşta Köprülü'ye gelen ve kimsesiz olan Âşık Hıfzı'dır. Âşık Hıfzı Köprülü'de Hacı Hasan Baba'ya intisap ederek Bektaşî dervişi olmuş, rivayete göre 25 yıl Hacı Hasan Baba'nın rehberlik hizmetini görmüştür. Âşık Hıfzı Hacet Baba Tekkesi'nde kaldığı sırada zaman zaman da Rumeli, Anadolu, Arabistan ve Irak bölgelerine ziyaret ve seyahatlerde bulunmuş, her defasında yine Köprülü'ye geri dönerek Hacet Baba Tekkesi'nde hizmetine devam etmiştir. Türkleşmiş Hıristiyan şairler arasında gösterilen Âşık Hıfzı'nın Türklük duygusu içerisinde Balkan Muharebesinden sonra Türkiye idaresinin ortadan kalkması üzerine halkın “Bizim halimiz ne olacak?” diye sormaları üzerine: “Siz merak etmeyiniz. Türk kardeşlerimiz bizi burada bırakmayacak, mutlaka alacaklardır.” dediği rivayet edilmektedir. Âşık Hıfzı hakkında bir başka rivayet onun genç değil, geç yaşta Köprülü'ye geldiği yönündedir. Hacet Baba hakkında şiirler yazmıştır. Şiirlerinden oluşan cönkünü mürşidi Hacı Hasan Baba'ya yadigar olarak vermiş, bu cönk Hacı

Hasan Baba'dan oğlu Babaeski İnhisar Ziraat memurluğu yapan Köprülü Ali Rıza Bey'e intikal etmiştir (Bora, Erişim 07.09.2019).

Bedri Noyan'ın verdiği bilgilere göre Hasan Baba'dan sonra Hacet Baba Tekkesi'nde onun iki oğlundan biri olan Hüseyin Baba genç yaşta postnişin makamına geçmiştir. Ancak bu makamda sadece bir yıl kadar kalmış, vefatı üzerine postnişinliği küçük kardeşi Mahmut Baba sürdürmüştür. Uzun yıllar görevde kalan Mahmut Baba 1936 yılında Köprülü'de vefat etmiştir. Vasiyeti gereği Pirlepe'ye giden yol üzerindeki Çeltikçi köyüne defnedilmiştir. Mahmut Baba'nın çocukları İstanbul'a göç etmiştir. Oğullarından Celal Bahri Hil inşaat işleriyle meşgul olmuş, Bektaşî Süleyman Eşel Bey'in kızıyla evlenmiştir (Noyan, 2002-V: 272).

Arşiv kayıtlarına göre Hüseyin Baba, Hacet Baba Türbesi türbedarlığına 19 Mart 1903 tarihinde getirilmiştir (VGMA, Defter nr. 4588, s.226; VGMA, Defter nr. 902, s.263). 1906 yılında Hüseyin Baba'nın vefatı üzerine türbedarlık için kardeşi Mahmut Efendi talepte bulunmuştur. Köprülü kaymakamı Ali Münif'in İstanbul'a bildirdiği bu talep şu şekilde gerçekleşmiştir. "Mahmut" imzasıyla yazılan telgrafta Mahmut Efendi Köprülü'deki Hacet Baba Türbesi türbedârı iken geçen sene vefat eden Hüseyin Baba'nın biraderi olup müteveffadan münhal kalan türbedarlık cihetinin uhdesine tevcihini istemiştir. Şer'i mahkeme bu hususta bir kıta ilâm yazmış ise de vefat eden Hüseyin Baba'nın geride bıraktığı küçük yaştaki evladı bu ilâmı temyiz etmiş, bu itibarla Mahmut Efendi'nin fetva makamına takdim ve tasdik ettirdiği ilâmın 1907 yılı itibarıyla yeniden gözden geçirilmesi söz konusu olmuştur (BOA, TFR.I.KV, 150/14954). Ardından Hasan Babazâde Mahmut Efendi Hacet Baba Türbesi türbedarlığının gasp edildiğini, kendisine verilen ilâm fetva makamınca tasdik edildiği halde Köprülü idari meclisince mazbata verilmediğini, "adâlet-i padişahi" ile muamele yapıp lazım gelenlere emir ve irade buyurulmasını istirham etmiştir (BOA, TFR.I.KV, 150/14954). Ancak bir netice alamamıştır.

1907 tarihinde ise Hacet Baba Türbesi vakfından Köprülülü Tefik ve on bir arkadaşı tarafından Manastır müfettişliğine asırlardan beri vakfiyeti bilinen ve meşhur olan Köprülü'deki Hacet Baba Dergâhı vakfını "mülkümüzdür" iddiasıyla vefat eden şeyhin oğullarının zorla zapt ettikleri şikâyet edilmiştir. Bu yazıda müracaat üzerine tekkenin malum kişilerce hala tahliye edilmemiş olduğu, bu dergâhın yüzlerce sene beri tekke ve ibadetgâh olarak sadece Köprülü'de değil tüm Osmanlı mülkünde bulunduğu, mülkiyet iddiasıyla zorla bu hâne ve emlakâ dâhil olanların ellerinde tasarruf senetleri bulunmaması sebebiyle hemen ihraç edilmeleri hakkında emir mevcut olduğu, kaymakamlığa birçok defa müracaat edildiği, gaspçıların ellerinde katıyen tasarruflarına dair resmi belge bulunmadığı halde bu kişilerin tekkeden ihracı ve tahliyeleri konusunda kaymakamlık tarafından tereddüt gösterildiği, binlerce müntesibin-i tarikat ötede beride dolaşmakta ve tekkenin vakıf malları ve emlakı gasben çoluk çocukla işgal edilmekte olduğu, buna diyanetperver padişah efendinin razı olamayacağından gereğinin yapılmasının Köprülü kaymakamlığına emredilmesi istirham edilmiştir (BOA, TFR.I.ŞKT, 168/16723).

Mahmut Efendi ve Köprülülü Tevfik'in bu girişimlerinin bir sonuç vermediği arşiv kayıtlarında tespit edilen bilgilerden anlaşılmaktadır. Keza 26 Şubat 1909 tarihinde, daha önce vefat eden Hüseyin Baba'nın oğlu Kemaleddin'in türbedar tayin edildiği, ancak Kemaleddin'in yaşının küçük olması sebebiyle hizmete kesb-i iktidar edinceye kadar türbedarlık görevine imtihanla ehliyeti tespit edilen Murtaza bin Ahmet'in görevlendirilmesi söz konusu olmuştur. Ayrıca hayır sahiplerinden Hüseyinbeyzâde Tevfik Bey, Köprülü kasabası mahallelerinden Popare (?) mahallesinde bulunan dokuz kapılı bir haneyi Hacet Baba Türbesi'nde tekkenişin olanlar ile türbenin tamir masraflarına, buradaki dervişler ve misafirlerin yemek masraflarının karşılanması için vakfetmiştir. Vakfiye şartlarına göre zikredilen hane kiraya verilerek elde edilen gelirden vergi ve masraflar karşılandıktan sonra geri kalan meblağ türbedeki derviş ve misafirlerin yemek giderlerine harcanacaktı (BOA, EV. MKT, 3355/99; VGMA, Defter nr. 902, s.263). Bu tekke bir defa da 22 Mayıs 1913 tarihinde Köprülü kasabasında Tepedelenli Ali Paşa'nın Kır Tekkesi ("Kır Tekke" ismiyle İştîp'te Hamza Baba veya Yusuf Baba isminde bir Bektaşî tekkesi vardır. Öz, 2001: 322; Noyan, 2002-V: 122-123) adıyla tekkesinin olup olmadığının araştırılması sırasında gündeme gelmiştir. Ancak gerek tekke kayıtlarında gerekse Tepedelenli Ali Paşa Vakfiyesinde yapılan incelemede Köprülü'de Tepedelenli Ali Paşa'nın Kır tekkesi nâmıyla bir tekkesinin olmadığı, ayrıca zikredilen tekkeye Tepedelenli Ali Paşa tarafından bağışlanmış çiftliğe dair kayıt bulunmadığı tespit edilmiştir (VGMA, Defter nr. 4588, s.226).

6. Hüseyin Hüsni Erdikut Baba

XX. yüzyılın başlarında Hacet Baba Tekkesi'nde postnişinlik yapan Bektaşî babalarından biri Hüseyin Hüsni Erdikut Baba'dır. Yunanistan Yenişehir'in Karaağaç Mahallesi'nde 1876 yılında dünyaya gelen Hüseyin Hüsni Baba'nın babası meclis-i idare başkâtibi Ahmet Besim Efendi'dir (Oytan, 1960-II: 128). Valideleri Eğribozlu Hasan Ağa kerimesi Şerife Hanım'dır. Hüseyin Hüsni Baba'nın dört yaşında mahalle mektebinde başlayan eğitimi bir sene kadar Mektebi Rüşdiye'de devam etmiş, ancak Yenişehir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine 1882 yılında İzmir'e göç etmiştir. Eğitimine İzmir Rüşdiye Mektebi'nde devam eden Hüseyin Hüsni Baba iki sene idadî tahsili gördükten sonra örgün eğitimini bırakarak eniştesi Süleyman Akif Efendi ile beraber ticaret yapmaya başlamıştır. Hüseyin Hüsni Baba, 13 Ekim 1892 tarihinde Cuma gecesine İzmir'de Ruhi Baba'nın elini tutarak Bektaşî tarikatına intisap etmiştir. Ancak Ruhi Bey Baba'nın 1901 yılında vefatı üzerine Karataş Tekkesi postnişinliğine getirilen Edirneli Kazım Baba'dan tac ve hırka giyip dervişlik erkânı görmüş, çok sayıda seyahate çıkıp nice dergâhları ziyaret etmiş, Köprülü'deki Hacet Baba Tekkesi'nde de bir süre baba vekâletinde bulunmuştur (Noyan, 2002-V: 200-203, 273; Noyan, 2003-VI: 130-138; Oytan, 1960-II: 128).

Hüseyin Hüsni Baba Balkan Savaşı öncesi İzmir'e dönmüş, 24 Ocak 1910 tarihinde önce Merdivenköy Tekkesi postnişinini Ahmet Burhaneddin Baba'dan, sonra Çamlıca Tekkesi postnişinini Ali Nutki Baba ile son zamanlarını Niğde'de geçiren Servilili Hacı Mehmet Mecdi Baba'dan icazetler alarak irşad görevine başlamıştır. Ruhi

Bey Baba'dan sonra İzmir Karataş Tekkesi'nde postnişin olmuştur. Ayrıca tekkeler kapatılmadan hemen önce Denizli Kâzım Baba Tekkesi'nde postnişinlik yapmış, tekkeler kapatılınca da İzmir'e göç ederek Devlet Demiryolları'nda çalışmaya başlamıştır (Noyan, 2002-V: 79, 200, 203, 301; Oytan, 1960-II: 128). 28 Ağustos 1956 tarihinde vefat eden Hüseyin Hüsni Baba, İzmir Karşıyaka Osman Paşa Mezarlığı haziresinde Midillili Haydar Baba'nın türbeleri yakınına defnedilmiştir. Hüseyin Hüsni Baba'nın eşi ise Filibe'de dünyaya gelen Remziye Anabacı, Filibe eşrafından Arif Ağa'nın kızıdır. Ali Ulvi Baba'dan 1913'te İzmir'de el almıştır (Noyan, 2002-V: 198; Noyan, 1995: 428-431).

Bedri Noyan, Hüseyin Hüsni Baba'nın kendi el yazısı ile kaleme aldığı şiir defterini kızı Mürvet Hanım'dan alıp kopyasını çıkarttığını haber vermektedir. Ayrıca Noyan, Baba'nın çeşitli vesilelerle yazdığı bazı şiirlerini yayınlamıştır (Noyan, 2002-V: 81, 201, 327, 357, 368). Hüseyin Hüsni Baba, kendisi şair olduğu kadar başta Harabi Divan'ı olmak üzere Alevi-Bektaşî ozanlarına ait eserleri de günümüz harflerinde yayınlamıştır (Noyan, 2002-V: 150). Şair ve nüktedan kişiliğiyle bilinen Hüseyin Hüsni Baba son zamanlarında İzmir Devlet Demiryolları'nda çalışmıştır. Rivayete göre o dönemde Bayındırlık Bakanı olan Ali Çetinkaya İzmir'e gelmiş, Hüseyin Hüsni Baba'nın arkadaşları;

-Vekil hoş görmez, diyerek sakallarını biraz kısaltmasını söylemişler. O da sakalını iyice kısaltmış. Vekil onu bu haliyle görünce;

-Sakalları ne yaptın Babaerenler? Onlar eski haliyle iyi idi, sakalın zevki öyle iken güzeldi, demiş. Bunun üzerine Hüseyin Hüsni Baba arkadaşlarını işaret ederek;

-Şeytan sözüne uydum evlat, demiş.

Tekkelerin kapatılmasından bir yıl sonra ise ihbar üzerine evi basılan Hüseyin Hüsni Baba'nın tüm kitap ve evrakı alınmış, kitapları geri iade edilmiş ise icazetleri kayboldu bahanesiyle geri verilmemiştir. Mahkemeye de çıkartılan Baba'ya duruşma sırasında kitapları arasında sekiz adet Kur'an-ı Kerim bulunduğu yargıç;

-Bu kadar Kur'an sende ne arıyor? Sizin ne işinize yarar?, deyince Baba;

-Ancak bu kadarını buldum, onun asıl kıymetini biz biliriz, cevabını vermiştir (Noyan, 2002-V: 202).

Hüseyin Hüsni Baba'nın Mason olduğuna dair de kanaat bulunmaktadır. Bedri Noyan onun yol evlatlarından Ahmet Asım Efendi'nin bir şiirine yazdığı naziredeki;

Bir adım farmason bir adım Hüsni
Hakk ile Hakk olup tutmuşum desti

Pirimden öğrendim nutku, nefesi
Hakk bilenler sözüm hemrâz olurlar

mısralarında geçen "Farmason" ifadesinden bu kanaate ulaşmıştır (Noyan, 2002-V: 201). Vefatından sonra çocukları tarafından Hüsni Baba'nın Bektaşî tarikatı

alametleri olan giysi ve eşyalarının Denizlili Asım Kiritoğlu Baba'ya verildiği bilinmektedir.

XX. yüzyılın başlarında bu tekkenin müdavimlerinden biri olan Dr. Hasan Ragıp Erensel Baba, gençliğinde bu tekkede güzel muhabbetler ve sohbetler yapıldığını Bedri Noyan'a anlatmıştır. Noyan'ın ifadesine göre "o günlerin zevki" babanın "gözlerinden okunuyordu." (Noyan, 2002-V: 272).

7. Hacet Baba İçin Yazılan Şiirler

Bedre Noyan, Hacet Baba için Gedâ Kul ve Sâfi mahlaslarıyla yazılmış iki nefesi Emekli Albay Ethem Akgün'ün anneleri Zîneti Zeynep Bacı'nın evrakı arasında bulmuş ve yayınlamıştır. Sözü edilen iki nefes şöyledir:

Nefes

Eşiğinde bugün yüz süre geldim
Kulu kurbânıyım Hâcet Baba'nın
Bir canım var ana fedâ kılmışım
Zâr-ı yeksânıyım Hâcet Baba'nın

Muhakkak Horasan eridir eri
Hakikat yolunun piridir pîri
Gel verelim kardeş can ile seri
Kulu kurbânıyım Hâcet Baba'nın

Muhibleri eşiğinde hâk olsun
Yezide la'neti mü'min okusun
Ne ise istediği gönlünde bulsun
Kulu kurbânıyım Hâcet Baba'nın

Bu bir gizli sırdır dâimi yoldur
Ânı seven âşık Hakk'a makbuldür
Türbe bahçesinde açılan güldür
Her dem kurbânıyım Hâcet Baba'nın

Gedâ Kul'un sana geldi ey şâhım
Gönlümün sahibi şems ile mâhım
Her dem uğradığım gönül penâhım
Her dem kurbânıyım Hâcet Baba'nın
Gedâ Kul (Noyan, 2002-V: 273)

Nefes

Geşt ü güzâr ettim gurbet illeri
Gönlümde dâim var Hâcet Baba
Çok meşakkat çeküp dergâha geldim
Niyâzıma durup dâr Hâcet Baba

Türbe-i şerifin sarılı taştan
 Hiç dinmiyor kemter gözümüz yaştan
 Uğruna geçmişim cân ile baştan
 Aşkın ile cân yanar Hâcet Baba

Rahm eyle aktığı didem yaşına
 Meydanda dolular döner aşkına
 Diyâr-ı gurbette garib düşküne
 Dermânına anın er Hâcet Baba

Nutk u Hakk gûşuma gerilden berü
 Sâfiyâ eyledim ol dem serfurû
 Ateş-i aşkına yanaldan berü
 Cesedim sar Hâcet Baba
 Sâfi (Noyan, 2002-V: 273-274)

8. Sonuç

Tarihi süreçte Balkanlar Bektaşiliğın yayıldığı ve önemli inanç merkezlerinin faaliyet gösterdiği bir coğrafyadır. XIII. yüzyılda Hünkâr Hacı Bektaş Veli'nin Horasan erenleriyle Anadolu'ya gelip Sulucakaraöyük'te tekkesini kurup halife ve dervişler yetiştirmesiyle başlayan Bektaşilik zamanla tüm Anadolu ve Rumeli coğrafyasında yayılmıştır. Rumeli'deki bu önemli Bektaşî merkezlerinden biri bugün Makedonya sınırları içerisinde yer alan Köprülü (Veles) şehrinde Hacet Baba Tekkesi'dir.

Köprülü merkezi dışında bir tepe üzerinde faaliyete geçirilen Hacet Baba Tekkesi'nin kuruluşu ve kurucusu hakkında eldeki bilgiler çok sınırlıdır. XVIII. yüzyılın ikinci yarısında Kruje (Kroya-Akçahisar)'de bir tekke inşa eden İbrahim Şemimi Baba bu tekkede yetişmiştir. Tekkeye ismini veren Hacet Baba ise 1808 tarihinde vefat ettiği bilinen Köprülülü Gilmani Baba'nın halifesidir. Bu durumda tekkenin sözü edilen dönemde inşa edilip faaliyete geçirildiği anlaşılmaktadır. Bununla birlikte kimi araştırmacılar Hacet Baba Tekkesi'ni bir Sa'di tekkesi olarak kaydediyorlarsa da 1826 yılında Bektaşiliğın yasaklanması sırasında Hacet Baba Tekkesi'nin Bir Bektaşî tekkesi olarak kapatıldığı ve mal varlığına el konulduğu Osmanlı arşiv kayıtlarında yer almaktadır.

1826 yılında Bektaşiliğın yaşadığı felaketten pek çokları gibi Hacet Baba Tekkesi de şiddetli bir şekilde etkilenmiştir. İstanbul'dan gönderilen görevliler tarafından Bektaşî şeyh ve dervişleri makarr-ı ulema bölgelere sürgün edildikten sonra tüm mal varlığı ve eşyaları müsadere edilen tekkenin üç meydan odası işlevsiz hale getirilmiş, türbe mahalli bırakılmış, hububat ve hayvanları satışı çıkarılmış ve demirbaş emlakı ise kiraya veya iltizama verilip elde edilen gelir yeni kurulan Asakir-i Mansure ordusuna harcanmak üzere hazineye aktarılmıştır. Böyle uzun yıllar devam edecek olan yasaklı yıllar başlamıştır.

Bir ara, 1831 yılında İbrahim Efendi tarafından buranın Nakşibendi tekkesine dönüştürülmesi ve idaresinin kendisine verilmesi talep edilmişse de merkezî hükümet buna müsaade etmemiş, tekkeden geriye kalan emlakın hazineye gelir olarak işletilmesine devam edilmiştir.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında özellikle Sultan Abdülaziz döneminde Bektaşiler üzerindeki devlet baskısı ve takibinin azalmasıyla diğer tekkelerde olduğu gibi Köprülü'deki Hacet Baba Tekkesi de Bektaşi şeyh ve dervişleri tarafından yeniden canlandırılmaya çalışılmıştır. 1875 yılında türbedarlığa Ali Baba'nın tayininden sonra uzun yıllar burası Ali Baba'nın soyundan gelen Hasan Baba ve oğulları tarafından idare edilmiştir.

Nitekim Hasan Baba'dan sonra görevi oğlu Hüseyin Baba devralmış, onun 1906 tarihinde vefatının ardından türbedarlık için kardeşi Mahmut Efendi girişimlerde bulunmuşsa da postnişinlik babadan-oğula devam ederek Hüseyin Baba'nın oğlu Kemaladdin Efendi'ye geçmiştir. Kısa bir süre de bu tekkede Hüseyin Hüsni Erdikut Baba postnişinlik yapmıştır. Çıkan Balkan savaşları sırasında Türk idaresinin sona ermesiyle tekkenin akıbeti tamamen yok olmak olmuştur. Maalesef yapıları olsun günümüze ulaşmayan tekke arazisinde bugün hastane bulunmaktadır.

Kaynaklar

1. Arşiv Belgeleri

BOA, Ayniyat Defteri, nr. 207, s.32; nr. 325, s.82; nr. 326, s. 11.

BOA, C.ADL, 29/1734; 33/2002.

BOA, C.DH, 125/6218.

BOA, C.EV, 431/21839.

BOA, EV.MKT, 1209/99; 3355/99, Tarih 1 Mart 1910.

BOA, EV.MKT.CHT, 516/47, Tarih 20 Mayıs 1902.

BOA, HAT, 290/17386; 293/17438-C; 512/25094-G.

BOA, MAD, 9771, s.20; 9772, s.37, 142; 9774, s.57.

BOA, TFR.I.KV, 150/14954.

BOA, TFR.I.ŞKT, 168/16723.

VGMA, Defter nr. 4588, s. 226, Tarih 28 Mayıs 1913; 4967, s. 38, Tarih 21 Haziran 1880; 875, s. 290; 902, s. 263.

2. Kaynak Eserler ve Araştırmalar

Ahmed Lütfi Efendi. (1290). *Tarih-i Lütfi*. C. I, İstanbul.

Baba, Recep. (1970). *Misticizma İslame dhe Bektashizma*. Waldon Press, New York.

Barkan, Ömer. Lutfi. (1942). "Osmanlı İmparatorluğunda Bir İskân ve Kolonizasyon Metodu Olarak Vakıflar ve Temlikler I: İstîlâ Devirlerinin Kolonizatör Türk Dervişleri ve Zâviyeler". *Vakıflar Dergisi*, 2, 279-386.

- Bora, Sâlih. (2019). “Âşık Hıfzı ve Bestelenen Şiirleri”. <https://www.turksanatmuzigi.org/sanaticilarimiz/sairlerimiz/asik-hifzi/>.
- Çelik, Mahmut ve Ümit Süleymani. (2018). “Makedonya’da Bektaşilik Tarikatının İzleri”. *BAL-TAM Türklük Bilgisi*, Prizren Eylül. 43-54.
- Çibik, Tuba Hatipler ve Filiz Umaroğulları. (2017). “Balkanlarda Bektaşilik ve Bektaşî Tekkeleri”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, VI/1, 458-481.
- Değerli, Ayşe ve Yusuf Küçükdağ. (2017). “Vesâik-i Bektaşiyân’da Yer Almayan Rumeli’deki Bektaşî Yapıları (1400-1826)”. *Alevilik Araştırmaları Dergisi*, Yıl 7, Sayı 13, Ankara, s.105-135.
- Ergun, Sadeddin Nüzhet. (1955). *Bektâşi Şairleri ve Nefesleri*. II, İstanbul.
- Esad Efendi, (1243). *Üss-i Zafer*. İstanbul
- Faraoqi, Suraiya. (2010). “Bir Bektaşî Merkezinde Tarımsal Faaliyetler: Kızıldeli Tekkesi 1750-1830”. çev. Deren Başak Akman Yeşilel-Ergün Cihat Çorbacı. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 53, Ankara, s.35-58.
- Hafız, Nimetullah. (1977). “Yugoslavya’da Bektaşî Tekkeleri”. *Hacı Veli Bektaş Veli, Bildiriler-Denemeler-Açıkoturum*, Ankara. 30-40.
- İbrahim, Mehmet. (1994). “Eski Yugoslavya Sınırları Dahilinde Tarikat Hareketlerinin Tarih İçindeki Gelişimi ve Önemi”. *Vakıflar Dergisi*, Sayı 14, Ankara. 291-306.
- Kiel, Machiel. (2016). “Köprülü”. *DİA*, EK-2, İstanbul. 80-82.
- Maden, Fahri. (2013). *Bektaşî Tekkelerinin Kapatılması (8126) ve Bektaşiliğin Yasaklı Yılları*. Ankara 2013.
- . (2013). *Seyyah ve Sufî (Evliya Çelebi Seyahatnâmesi’nde Bektaşiler*, İstanbul.
- . (2013). “Arnavutluk’ta Bektaşilik ve Arnavutluk’un Bağımsızlığına Giden Süreçte Bektaşiler”. *Avrasya Etüdüleri*, Sayı 44, Ankara, s.141-176.
- Mehmed, Süreyya. (1996). *Sicill-i Osmanî*, C. I, haz. Nuri Akbayar, İstanbul.
- Noyan, Bedri. (1995). *Bektaşilik Alevilik Nedir?*, İstanbul.
- . (2002-2003). *Bütün Yönleriyle Bektâşîlik ve Alevîlik*, V-VI, Ankara.
- Oytan, M. Tevfik. (1960). *Bektaşiliğin İçyüzü Dibi-Köşesi-Yüzü ve Astarı Nedir?*. İstanbul.
- Öz, Baki. (2001). *Dünyada ve Türkiye’de Alevi-Bektaşî Dergâhları*, İstanbul.
- Yazıcızâde Ali. (2009). *Tevârih-i Âl-i Selçuk (Oğuznâme-Selçuklu Tarihi)*. Haz. Abdullah Bakır, İstanbul.

Yücer, H. Mahmut. (2011). “Balkanlarda Sa’dilik ve Sa’di Tekkeleri”. *Balkanlarda İslâm Medeniyeti Uluslararası Üçüncü Sempozyum Tebliğleri Bükreş, Romanya/1-5 Kasım 2006*, İstanbul, s.741-767.

EKLER

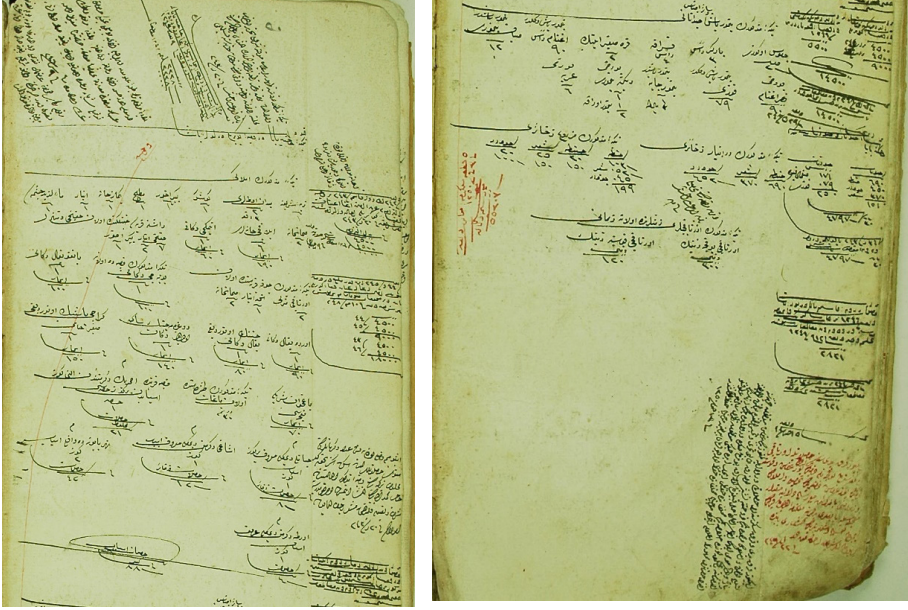
Resim 1. XX. yüzyıl başlarında bir süre Hacet Baba Tekkesi’nde postnişinlik yapmış olan Hüseyin Hüsnî Erdikut Baba (Oytan, 1960-II: 128).

Resim 2. Yıkılıp yok edilen Hacet Baba Tekkesi’nin arazisi üzerine günümüzde yaptırılan hastane binaları.

Belge 1. Köprülü'de Hacet Baba Tekkesi'nin kapatılması ve emlakının müsadere edilmesi (BOA, MAD, 9771, s.20).

tekye-i mezkûr derûnunda zuhûr edüb ma'rifet-i şer'le tahrîr olunub vârid olan mûmzî defteri nâtik olduğu üzere eşyâ-yı mevcudenin mahallinde bi'l-müzâyide fûruhtuna ve esmânının mukata'at hazinesine teslimi bâbında emr-i âli verilmişdir fi 20 R sene 243 (10 Kasım 1827).

ba'dehu bedelât-ı bahâ-itekye-i Hâcet Baba meblağ-ı İbrahim Ağa vürüd ve zaviye-i mukata'at teslim fi 9 N sene 1243 (25 Mart 1828).

guruş
2.227,5

2.227,5 teslim-i zaviye-i mukata'at
00000

zaviye-i merkûmenin talebe-i ulûmdam İbrahim Efendi'ye bila-mu'acel temlikî husûsunu ders-i âm-ı evvel (?) Hasan Efendi şer'-i şerife lede'l-inhâ zaviye-i merkûme hasılatı asakir-i mansûre masarîfına tahsîsen mukata'at hazinesinden makbuz olmak kaydıyla şayeste-i (?) müsâ'ade olunmamakla olbâbda sadır olan ferman-ı âli ahkâmında fi 9 Ş sene 246 (23 Ocak 1831).

Merkûm rikâb-ı hümayuna arzuhal takdimiyle lede'l-istid'â bundan böyle tasdika tesaddî eder ise derkenar olunmak şer'le bâ-takrîr sadır olan ferman-ı âli mucibince battala hıfz olunsun.

kuyûd-ı tekye-i Hâcet Baba der kasaba-i Köprülü der livâ-i Paşa
tekye-i mezkûrun emlâkı

Türbe-i Şerîfe aded	3 def'a
1 Meydân odaları aded	Köşk aded
2 Kebir ahur aded	1 Tekye-i mezkûrun kasabada olan Bozacı dükkâmı
1 Matbah aded	aded 1 icâr guruş
1 Pekmezhâne aded	100 Yankov (?) Bakkâl dükkâmı aded
1 Anbâr aded	1 icâr guruş
1 Mâ-i leziz çeşmesi aded	100 Edrevid (?) bakkâl dükkâmı aded
1 Samanhâne aded	1 icâr guruş
2 Aylıkçı hâneleri aded	90 Haten'in (?) oturduğu bakkâl dükkâmı aded
6 icâr guruş	1 icâr guruş
190 Etmekçi dükkâmı aded	80 Doğramacının sâkine olduğu dükkân aded
	1 icâr

1				guruş
icâr				140
guruş				
60				Kiracıbaşının oturduğu sagîr hamam (?)
				aded
Raşte karyesi çiftliğinde olan çiftçi zim-				1
metleri				icâr
Çiftçi	Anbar	Kebir ahur		guruş
aded	aded	aded		150
7	2	1		
tekye-i mezkûrun Çöke karyesinde olan				Bağçevân şeriki (?) bağçesi
Ortakçı menzili	Tahta anbar	Samanhâne		icâr
aded	aded	aded		guruş
2	1	2		70
30				Tekye-i mezkûrun taşrasında olan bâğât
				dönüm
				Göz
				1
kasaba kurbunda Ahmed Bey				Hasılat
değirmeninden altı göz asiyâbdan bir				guruş
göz hissesi				12,5
hisse				
1				Nehr-i Bayuz'da vâki' asiyâb
hasılât				Göz
guruş				2
21				Hasılat
				guruş
Hayatlı dimekle ma'rûf bir göz asiyâb				42
Göz				
1				Orta değirmen dimekle arîf asiyâb
hasılat				göz
guruş				1
8,5				hasılat
				guruş
Aşağı değirmen dimekle ma'rûf asiyâb				4,5

iş bu zikr olunan beş aded değirmenlerin senevî hasılatları seksen sekiz buçuk mahlûl tereknesinin kasaba-i mezkûr ahalisinden Hacı Mehmed Kadri Bey'in inşa etmiş olduğu medreseye şart ve ta'yîn kılınmıştır bâ-hatt-ı hümâyun emr ve irade. fi 20 R sene 243 (10 Kasım 1827).

hasılat-ı asiyâb

yekûn
guruş
88,5

tekye-i mezkûrun demirbaş ve sâ'ie
ecnâs hayvânâtı

Ağnam re's
90

Camuş öküzü
çift
2
bu dahî

bu dahî

Kasr-ı Ağnâm
guruş
90

Bargir re's
3
demirbaş değildir
Kısrak

Kuzu
aded
79

re's
4
demirbaşdır

Demir Çapa
aded
1
3 Balta

Kara sığır inek
aded
2
bu dahî

Diken Demiri
aded
1

½ demir orak

Hınta
kile

Araba
aded
6

103,5
52,5 şa 'ir
45 çavdar
199

tekye-i mezkûrun der anbar zehâ'iri

Hınta
kile
20
150

Hınta
kile
690

Şa'ir
kile
370

Şa'ir
kile
25
150

Çavdar	
kile	Çavdar
452,5	kile
	20
tekye-i mezkûrun mevrûh (?) ve zehâ'iri	100,5

tekye-i mezkûrenin ortakçıları zimmetlerinde olan zimemâti zimematın tahsili bâbında emr-i âli buyurulmuştur

Ortakçı Dokça zimminin zimmeti
guruş
300

Ortakçı Koste zimminin zimmeti
guruş
120

iki yüz kırk yedi senesi hasılatlarıyla ortakçı nâm kişilerden (?) Dokça nâm zimminin üç yüz guruş ve Koste zimminin yüz yirmi guruş zimmetlerinin tahsiliyle ve emlak ve arazisini bi'l-müzâ'ide ma'a resm-i dellaliyye mikdar-ı mu'accesiyle bi't-taharrî (?) yerlerine mülkname-i hümayun verilmesi için isim ve şöretlerinin iş'ârı bâbında emr-i şerîf ihsân olundu fi 22 L sene 249 (4 Mart 1834)

iki yüz kırk yedi ve kırk sekiz seneleri hasılatı vürud ile dokuz bin (9.000) guruş mukata'at hazinesine teslim olunmuş ve emlak-ı mezkurenin fûruhtuna teşebbüs olunarak talibi teharrî olunmakta bulunmuş olduğuna binâ'en voyvoda-i mumaileyhin inhâsi ihale-i celi kabilinden olarak bundan sonra vürud edecek inhasının iktizasına bakılmak üzere hülasanın muhalefatı da hıfzı icab edeceğini mukata'at nazırı sa'adeti'atüfeti'atü efendi hazretleri memhûren i'lâm etmekle mucebince muhalefatda hıfz ola deyu ferman buyurulmağın mucebince hıfz olunmuştur fi 13 S sene 1250 (21 Haziran 1834).

a'yân-ı mumaileyhe iltizam olunan emlak ve demirbaş ve mezru' zehâ'ir olmağla şerh verildi

sene 242'nin (1826) rûz-ı kasım sene 243 (1827) ber vech-i iltizam uhde-i Emin Ağa a'yân-ı kaza-i Köprülü ihâle ve iltizâm emr-i şerîf fi 20 R sene 243 (10 Kasım 1827) bedel-i iltizam

guruş
4.500

4.500 zaviye-i mukata'at teslim suret-i devlet
0000

sene 44 (1828) ve sene 245 (1829) kadar meblağ-ı der zimmet Emin Ağa a'yân-ı kaza-i Köprülü der mukata'at hububât ma'a hasılat fî 10 M sene 248 (9 Haziran 1832)

guruş

4.500 sene 44 (1828)

4.500 sene 45 (1829)

9.000

4.500 sene 43 (1827)

4.500 sene 46 (1830)

18.000

hasılat ve bedel-i iltizamât zaviye-i Bektâşî der kaza-i Köprülü ve Cum'a mezkûr ber sahib-i İsmâ'il Bey sudur-ı âli irsâl ve zaviye-i mukata'at teslim.

bedel-i iltizâm tekye-i Bektâşî der kazâ-i Köprülü

guruş

4.500 sene 244 (1828)

4.500 sene 245 (1829)

9.000

bedel-i iltizam tekye-i Bektâşî der kazâ-i Cum'apazarı

sene 1246 (1830)

guruş

5.500

yekûn

guruş

14.500

fî 5 N sene 248 (26 Ocak 1833) zaviye-i mukata'at teslim senelik icarıdır

guruş

14.500

fî 29 N sene 248 (19 Şubat 1833)

zâviye-i Hâcet Baba bahâ-i hububât ve hayvanât

hububât

690 Hınta

kile

450 çavdar

370 şa'ir

4.797,5

1.510

para

30

hayvânât

guruş

bahâ

171 sağmal koyun
79 kuzu
250
bahâ
guruş

fi 3 R sene 243 (24 Ekim 1827) bâ-kuyûd
der vakf ve zaviye-i mukata'at
guruş
4.797,5
para
30

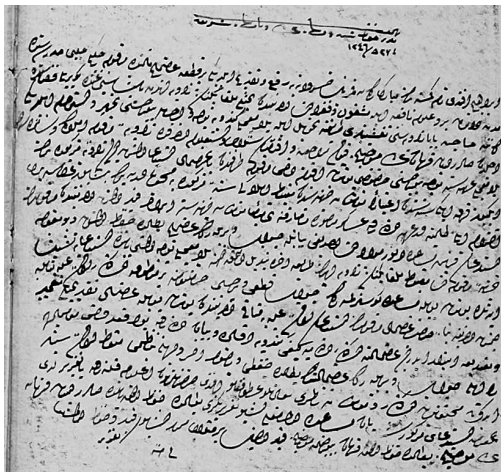
Hasılat-ı zaviye-i Kasım Baba der liva-i Paşa sene 1246 (1830) Şakir Bey kâ'ima-
kam-ı Manastır der zaviye-i mukata'ât senevi teslim fi 12 M sene 1248 (11 Haziran
1832)
guruş
2.721

fi gurre-i S sene 248 (30 Haziran 1832) zaviye-i mukata'at teslim
guruş
2.721

fi 15 S sene 48 (14 Temmuz 1832)

5 kıt'a mülknâme-i hümayun-ı devlet
fi 3 Z sene 1250 (2 Nisan 1835)
be-hesâb ma'a resm-i dellaliye
guruş
55.207,5

Belge 2. Hâkim Çelebi Medresesi'nde uzun zamandan beri faydalı ilimler ile meşgul olduğunu ifade eden İbrahim Efendi isimli bir şahsın 1831 yılında Hacet Baba Tekkesi'nin Nakşibendi tekkesine dönüştürülerek kendisine verilmesini talep ettiğine dair (BOA, MAD, 9774, s.57).

fi 27 Z sene 1246 (8 Haziran 1831)

İbrahim Efendi nâm kimesnenin mübârek rikâb-ı kamerbende-i hüsrevâneye ref' ve takdim eylediği bir kıt'a arzuhâl me'alinde merkurum Hâkim Çelebi Medresesi'nde müddet-i vâfireden berü ulûm-i nâfi'a ile meşgul ve fukarâ olduğundan bahisle mülgâ Bektâşî zaviyelerinden Paşa sancağında Köprülü kazâsında kâ'in Hâcet Baba Zâviyesini Nakşibendi tarikine tahvil ile bilâ mu'amele kendüye tevcih buyurulmasını temhir ve istirahat eylediği ecilden sâdır olan ferman-ı âlî mucebince kuyûda mürâca'at ve iktizâsı su'âl ve isti'lâm olundukda zâviye-i merkurum emlâk ve sâ'ireleri bilâ mu'accel uhdesine tevcih buyurulması husûsunu bundan akdem dahî merkurum tarafından bâ-arzuhâl istid'â olunmuş ise de zâviye-i mezkûrenin iki yüz kırk iki (1242/1827) senesinden i'tibâren mukata'at hazinesinden zabt-ı emlâkı sene-i mezkûreye mahsuben dört bin beş yüz (4.500) guruş bedel-i iltizâm ile talibine deruhde olunarak asâkir-i masûre masarîfına tahsîsen mansûre hazinesine irâdât kayd olunmuş olduğundan merkurumun istid'âsı karîn-i müsâ'ade olunur medardan olmadığı beyanıyla cevâb verilerek arzuhâl battala hıfz olunmuş ve bu makule hazine-i merkûmeden mazbut mülgâ Bektâşî zaviyelerinin tarik-i ahara tebdil olunmak üzere bila mu'accel tevcih olunması bâbında istid'âya teşebbüs edenlere bundan böyle müsâ'ade gösterilmeyerek cevâb-ı kat'î verilmesi husûsunda ber mantûk-ı tezkerre irâde-i aliyye ta'alluk etmiş olduğuna binâ'en sahib-i arzuhâl merkurumun istid'âsı irâde-i aliyyeye münâfi olduğundan bundan böyle arzuhâl takdimiyle ta'mîr ve ta'dide ibtidârdan arzuhaline derkenâr olunmayacağı kendüye ifâde ve beyân olunarak mumaileyhe cevâb verilerek arzuhâlinin battala hıfz veyahut emr veçhile tanzimi menût-ı irâde-i seniyye idüğü derkenar ve mukata'at nazırı sa'âdetlû atufetlû efendi hazretlerinden i'lâm kılınarak bâ-takrîr-i lede'l-arz istid'â-yı mezkûru şayan-ı müsâ'ade olmamağla iş bu takririnizi battalda hıfz olunmak bâbında sâdır olan ferman-ı âli mucebince battalda hıfz olunmak ferman buyurulmak mucebince kayd olundu ber minval-i muharrer iş bu takrir kayd ve hıfz olunmuşdur.

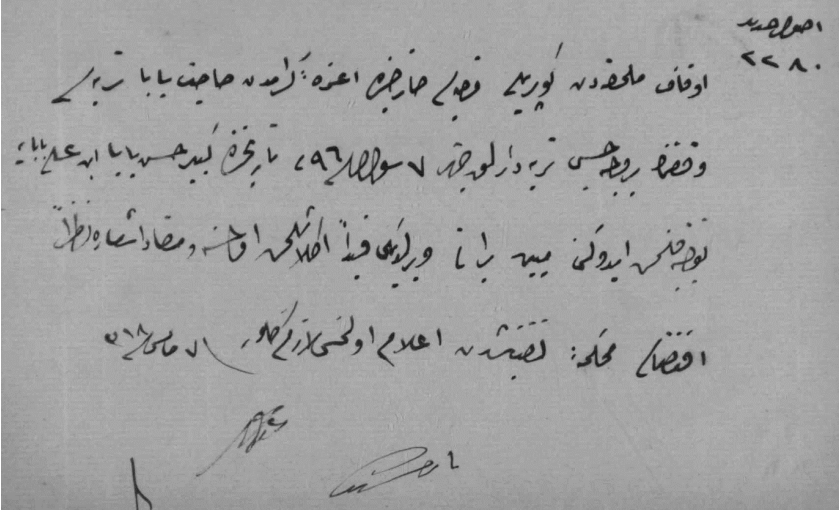
Belge 3. Köprülü dışındaki Hacet Baba Tekkesi zaviyedarlığının Bektâşî tarikatından Hacı Mehmet Salih Efendi uhdesinde olduğu, daha sonra Ali Baba'ya tevcih edilirken bu tür ilga edilen Bektâşî tekkelerinin zaviyedarlık görevlerinin türbedarlığa tahvil edilerek başka ehil ve erbabı kimselere tevcih edilmesi emri (VGMA, Defter nr. 875, s.290).

Handwritten document in Ottoman Turkish script, likely a decree or record. The text is written in a cursive style and is partially obscured by a circular stamp. The stamp contains a portrait of a man, possibly a ruler or official, and some text. The document is dated 'fi 27 Z sene 1246'.

evkâf-ı mülhakadan Köprülü kasabası hâricinde vâki‘ tarik-i Bektâşiyeden ve e‘izze-i kiramdan Hâcet Baba Zâviyesi vakfının zâviyedarlığı hulefâ-i Bektâşiyeden Elhâc Mehmed Sâlih Dede’nin bâ-berât-ı âli elyevm uhdesinde olduğu.

müşârüniyleh türbe-i şerîfesi türbedarlık hizmetini ber vech-i hasbî edâ ve ifâ etmekte olan Ali Baba’nın yedinde berâtı olduğu ve türbedarlık cihetine ehil ve müstehak olduğu beyanıyla cihet-i mezkûrenin mumaileyh Ali Baba’ya bi’t-tevcih yedine müceddeden berât i’tâsı hakkında mahallinden vârid olan arıza üzerine ve bu makule mülgâ Bektâşi zâviyeleri zâviyedarlıklarının türbedarlığa tahvilen ahâr ehil ve erbabına tevcihi mesbûkû’l-emsâl olduğu cihetle zâviyedarlık-ı mezkûrun türbedarlığa tahviliyle ber vech-i hasbî mezbûr Ali Baba’ya tevcihi mahkeme-i teftişden i‘lâm olunmuş olmağla mucebince bi’t-tevcih tahvil ve müceddeden berât i’tâsı.

Belge 4. Köprülü dışındaki Hacet Baba Türbesi türbedarlığına 24 Eylül 1879 tarihinde Ali Baba’nın büyük oğlu Hasan Baba’nın getirildiğine dair (BOA, EV.MKT.CHT, 516/47).

usûl-i cedid 2280

evkâf-ı mülhakadan Köprülü kasabası hâricinde e‘izze-i kiramdan Hâcet Baba türbesi vakfının ber vech-i hasbî türbedarlık ciheti 7 Şevvâl sene (1) 296 (24 Eylül 1879) tarihinde kebir Hasan Baba ibn Ali Baba’ya tevcih kılınmış idüğünü mübeyyin berâtı verildiği kayden anlaşılmiş olmasına ve ma‘an ve iş‘âra nazaran iktizâsı mahkeme-i teftişden i‘lâm olunması lâzım gelür fi 7 Mayıs seme 318 (20 Mayıs 1902).

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti

Hülâsa Tezkere olacaktır

tarih-i tesvid: 9 Mayıs sene 1329 (22 Mayıs 1913)

tedkikat-ı kaydiye lede'l-icrâ Köprülü kasabası hâricinde kâ'in e'izze-i kiramandan ve tarik-i Bektaşiyeden Hâcet Baba Zâviyesi'nin zâviyedarlığı 7 Cemaziyelahirere sene 236 (12 Mart 1821) tarihiyle Elhâc Mehmed Salih Dede'nin uhdesinde iken vefâtı vuku'una ve zâviye-i mezkûre Bektaşî zaviyelerinden bulunmuş binâ'en zâviyedarlık mahbûsenin ber mucib-i emsâl türbedarlık nâmına tahvili ile türbedarlık ciheti 25 Rebiülevvel sene 292 (1 Mayıs 1875) tarihinde Ali Baba'ya ve anın kasr-ı yedinden 7 Şevvâl sene 296 (24 Eylül 1879) tarihinde kebîr oğlu Hasan Baba'ya ve anın kasr-ı yedinden 19 Zilhicce sene 320 (19 Mart 1903) tarihinde kebîr oğlu Hüseyin Efendi'ye tevcihâtı icrâ edilmiş olduğu anlaşılmiş ise de (tevcih olduğu mübeyyin berâtı âli tastîr kılındığı anlaşılıb) vakfiyesi müseccil olmadığı cihetle mezkûr tekyenin suret-i idâresi hakkındaki şurûtu ne merkezde olduğu bilinemediği gibi iş'âr-ı mahalli mucibince Köprülü kasabasında Kır tekyesi nâmıyla başkaca bir tekye kaydına desters olunmadığının (tekye ve vakfiyesine dâ'ir kayda desters olunamamış olduğunun beyanıyla i'âdeten takdim kılındı) iş bu tezkere evrâk müteferri 'asıyla hukuk müşavirliği dâ'iresine i'âdeten takdim kılındı.

Tepedelenli Ali Paşa vakfının vakfiyesi

Tepedelenli Ali Paşa'nın Kır tekyesi nâmıyla tekyesi olmadığı ve vakfiyesinde de tekye-i mezkûre meşruta çiftliğine dâ'ir kayd bulunamamıştır.

Belge 7. Hacet Baba Türbesi türbedarlığının 19 Mart 1903 tarihinde Hüseyin Baba'ya tevcih edildiği, Hüseyinbezzâde Tefvik Bey'in dokuz bab hanesini türbenin tamir masrafları, dervişler ile misafirlere yemek ikramı için vakfettiği, vefat eden Hüseyin Baba'nın yerine oğlu Kemalettin'in küçük yaşta olması sebebiyle 29 Haziran 1909 tarihinde Murtaza Efendi'nin türbedarlığa vekalet etmesi emri (VGMA, Defter nr. 902, s.263).

Evkâf-ı Hümâyûn Nezâreti
Tahrirât kalemi berât şu‘besi
Dersa ‘âdet

Tarih-i sevk 16 Şubat sene 1325 (1 Mart 1910)

Tarih-i tesvidi fi 13 Şubat sene 1325 (26 Şubat 1910)

Evkaf-ı mülhakadan Köprülü kasabası hâricinde kâ'im e'izze-i kiramdan Hâcet Baba Türbesi'nin ber vech-i hasbî türbedarlık cihetine mutasarrıf olan Hüseyin Baba'nın vefatıyla mahlûlünden sagir-i vahidenin (?) kebir olana değin edâ-yı hidmete kesb-i iktidar edinceye kadar Murtaza ibn Ahmed zide salahuhu bi'n-niyâbe edâ-yı hizmet etmek üzere müteveffâ-yı mumaileyh sagir oğlu Kemaleddin uhdesine (cihetinin tevcihine dâ'ir vârid olan inhâ üzerine mutasarrıfı Hüseyin Baba'nın vefâtı vuku'ıyla mahlûlünün kebir olarak bi'z-zât edâ-yı hidmete kesb-i iktidâr edinceye kadar lede'l-imtihân ehliyeti zâhir olan Murtaza bin Ahmed zide kadruhu bi'n-niyâbe edâ-yı hizmet etmek üzere müteveffâ-yı mumaileyhin sagir oğlu Kemaleddin zide salahuhu uhdesine) tevcihine mahallinden vârid olan i'lâm ve mazbata üzerine mu'âmele-i mukteza lede'l-icrâ ahab-ı hayrâtdan Hüseyin Beyzâde Tevfik Beyin kasaba-i mezkûre mahallâtından Popare (?) mahallesinde vakf eylediği ma'lûmü'l-hudûd dokuz bab hânenin malı şer'-i şerife muvafık ve kayd ve ihticâca sâlih idüğü bi't-tekdik anlaşılan vakfiyesinde mezkûr menziller icâre-i mu'tâde ile ahara icâr olunub hâsil olan gallesinden beher sene resm-i mirisi ve masarır-ı ta'miriyyesi ba'de'l-ifâ fazlasını Hâcet Baba'da tekye-nişin olan fukarâ ve misafirin ta'amiyyesine şart ve ta'yin eylediği musarrah bulunmuş olmağla vakfiye-i mezkûrenin be-ibârethâ kuyûd-ı kadime-i vakfiye kılınmasına kayd ile sahib-i yedinde ibkâsı ve ber müceb-i vakfiye ta'amiyye-i mersûmesiyle zikr olunan türbedarlık cihetinin ber muceb-i iş'âr mahalli kesb-i iktidarına kadar Murtaza zide kadruhu niyabetiyle mumaileyh iş bu hâkâni Kemaleddin zide rüşduhu uhdesine tevcih mahkeme-i teftişden tanzim olunan i'lâm üzerine makâm-ı nezâret-i evkâf-ı hümâyûnumdan bâ-telhîs ifade kılınmağla mucebince tevcih olunmak fermanın olmağın 5 Safer sene 327 (26 Şubat 1909) günü bu berat-ı hümâyunumu verdim ve buyurdum ki sagir-i mumaileyh sâlifü'z-zikr türbedarlık cihetine şart-ı mezkûr üzere mutasarrıf ola.

Kosova vilayeti evkaf müdürlüğüne.

Köprülü kasabası haricinde kâ'in Hâcet Baba Türbesi'nin türbedarlığı sagir Kemaleddin bi't-tevcih tanzim olunan berat-ı âlî mumaileyh ve ol baddaki vakfiyede sahibine verilmek üzere leffen irsâl kılındı.

fi 23 Zilka'de sene 324 ve fi 26 Kanun-ı evvel sene 322 (8 Ocak 1907)
Köprülü kâ'imakamı
Ali Münif

Belge 10. Hasan Babazâde Mahmut'un Hacet Baba Türbesi türbedarlığının gasp edildiği, kendisine verilen ilam fetva makamınca tasdik edildiği halde Köprülü idari meclisince mazbata verilmediği şikâyeti (BOA, TFR.I.KV, 150/14954).

TELEGRAMME

En 1907
Date de réception

Transmis par
Date de départ

Commence à
Fin à

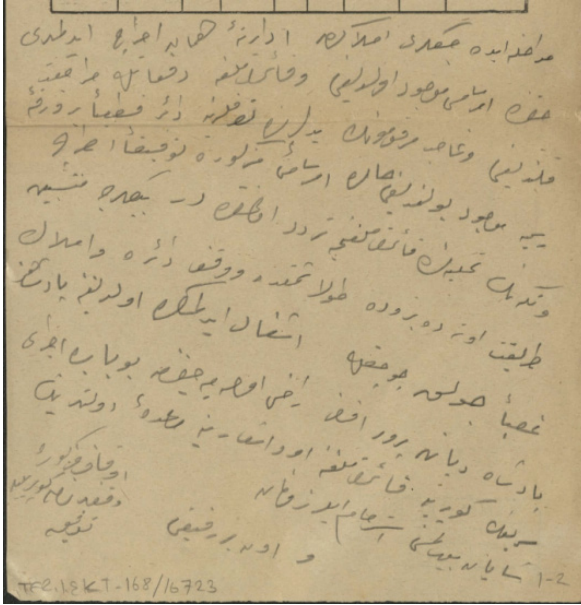
L'Etat n'accepte aucune responsabilité
à raison du service de la télégraphie

Signature de l'Employé

N.º du dépt.	Nombre de mots	Group	Date de départ	Heures Minutes	Mathes ou sols	Velas	Indications non usées
150	14		1907	8			

OSMANLI ARŞIVI
TFR.I.KV
150/14954

Numune 1
Telgrafnâme
Sene 23
Selanik
Köprülü
Mahalli tarihi
fi 23 Kanun-ı evvel sene 322 (5 Ocak 1907)
Aded-i kelimat
48
Mahalli numarosı

Telgrafnâme

Pirlepe

Mahalli tarihi

30 Temmuz sene 323 (12 Ağustos 1907)

Manastır huzur-ı celil-i müfettiş-i ifhamiye

Müsa'ade-i cenab-ı hilafetpenâhi ve berevât-ı şerire-i adide ile asırlardan berü vakfiyeti ma'rûf ve meşhur cihât olan Köprülü'de kâ'in Hâcet Baba dergâh-ı şerifiyle evkâf-ı sahiha-i umumiyyesi mülkümüzdür iddi'â-yı vâcibesıyla (?) müteveffâ şeyhin oğulları tarafından cebren zabt edilmiş ve tekrâran (?) vuku'bulan mürâca'at üzerine el'ân evkâf-ı mazbûtanın tahliye edilmemiş olduğu nezd-i devletlerinde ma'lûmdur dergâh-ı mezkûrun yüzlerce seneden berü tekve ve ibâdetgâh olduğu buraca değil umum mülk-i şahânece mütevatiren sabitdir mülkiyet iddi'âsıyla cebren bir hâne veya emlâka duhul edenlerin yedlerinde tasarruf senedleri olmadığı takdirde müdâhale edecekleri emlakça idareye (?) heman ihraç edilmeleri hakkında emr-i sâmi mevcut olduğu ve kâ'imakamlığa def'âtle mürâca'at kılındığı ve gasib-i merkûmûnun yedlerinde tasarruflarına dâ'ir kat'iyen bir varaka-i resmîye mevcut bulunmadığı halde emr-i sami-i mezkûre tevfiikan ihraç ve tekyenin tahliyesine kâ'imakamlıkça tereddüd olunmaktadır binlerce müntesibin-i tarikat ötede berüde dolaşmakta ve vakf-ı dâ'ire ve emlak gasben çoluk çocukla işgâl edilmekte olduğuna padişah-ı diyanetperver efendi razı olamayacağından bu bâbda icrâ-yı şerifin Köprülü kâ'imakamlığına emr ve iş'ârına müsa'ade-i devletlerinin şayan buyurulmasını istirham eyleriz ferman.

Evkaf-ı mezkûr vakfından Köprülülü Tevfik

ve on bir refiki.